

AVRUPA KOMİSYONU BAŞKANLARININ TÜRKİYE-AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİYLE İLGİLİ SÖYLEMLERİ: BARROSO VE JUNCKER DÖNEMLERİ

Yrd.Doç.Dr. İlhan ARAS*

Yrd.Doç.Dr. Muzaffer AKDOĞAN**

ÖZ

Avrupa Komisyonu, Avrupa Birliği'nin en eski kurumlarından biri olarak birçok görevi yürütmektedir. Bu görevlerden biri de, Avrupa Komşuluk Politikası ve Genişleme Müzakerelerinden sorumlu Komiseri aracılığıyla genişleme sürecini yönetmektir. Ancak, bu süreçte Avrupa Komisyonu Başkanlarının rolü ihmal edilmiştir. Türkiye de bir aday ülke olarak Avrupa Komisyonu ve Avrupa Komisyonu Başkanları ile yakın bir ilişki kurmaktadır. Bu çerçevede çalışmada José Manuel Durão Barroso ve Jean-Claude Juncker'in Avrupa Komisyon Başkanları olduğu 2005-2017 dönemi ve söz konusu başkanların Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerine dair söylemleri kronolojik olarak incelenmiştir. Çalışmada öncelikle Avrupa Komisyonu ile ilgili kısa bir değerlendirme yapılmıştır. Sonraki bölümde Barroso ve Juncker dönemlerindeki söylemler ele alınmıştır. Sonuç olarak, iki Komisyon Başkanı'nın söylemleri arasında belirgin farklılıklar olduğu görülmüştür. Barroso döneminde ılımlı eleştirel söylemler daha fazla olurken, Juncker döneminde ise sert eleştirel söylemler daha fazla olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Komisyonu, Türkiye, Avrupa Birliği, Barroso, Juncker

JEL Sınıflaması: F50, F53, N44

DISCOURSES OF PRESIDENTS OF THE EUROPEAN COMMISSION REGARDING TURKEY-EUROPEAN UNION RELATIONS: BARROSO AND JUNCKER PERIODS

ABSTRACT

European Commission as one of the oldest institutions of the European Union performs great number of tasks. One of these tasks is to administrate the enlargement process via the Commissioner responsible for the European Neighbourhood Policy and Enlargement Negotiations. However, role of the Presidents of the European Commission in this process has been ignored. Turkey, as a candidate country, has been in a close relationship with the European Commission and Presidents of the European Commission. In this framework, this study chronologically examines the 2005-2017 period in which José Manuel Durão Barroso and Jean-Claude Juncker have been working as the president of the

* Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, ilhanaras@nevsehir.edu.tr

** Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü

European Commission, and their discourses regarding Turkey-European Union relations. This study initially makes a short review of European Commission. The next chapter deals with the discourses during Barroso and Juncker periods. Consequently, it is seen that there are distinct differences between the discourses of the two Commission presidents regarding Turkey-European Union relations. While there are more moderate-critical discourses in Barroso period, they turn out to be more hard-critical discourses in Juncker period.

Keywords: European Commission, Turkey, European Union, Barroso, Juncker

JEL Classification: F50, F53, N44

1. GİRİŞ

Türkiye-Avrupa Birliği (AB) ilişkileri, yarım asrı aşan geçmişiyle inişli çıkışlı bir seyir izlemiş; taraflar arasındaki ortaklık süreci, 1999’da adaylığa ve 2005’te müzakere sürecine evrilmiştir. Bu çerçevede, Türkiye’nin AB ile yürüttüğü ilişkide en önemli muhataplarından biri de Avrupa Komisyonu (Komisyon) olmuştur. Genişleme politikasını yürütmesi ve bu çerçevede yayınladığı ilerleme raporlarıyla aday ülkelerle ilişkileri şekillendiren Avrupa Komisyonu olduğundan, Komisyon’u yönlendiren Başkanı da ayrıca önem kazanmaktadır.

Aydın-Düzgüt’in (2015: 20) belirttiği gibi, Avrupa Komisyonu, genişleme sürecinin bütün aşamalarında yer alarak iki önemli etkiye sahip olmaktadır. Hazırladığı ilerleme raporlarıyla üyeliğe başvuran ülke hakkında gündemi belirlemekte böylece söylem düzeyinde nüfuz sahibi olmaktadır. Ayrıca, müzakereci kimliği ve Avrupa Konseyi’ne siyasi önerilerde bulunması nedeniyle de aday ülkelere yönelik eylem ihtimallerinin belirlenmesinde söz sahibi olmaktadır. Komisyon, bu yetkileri nedeniyle McCormick’in belirttiği gibi (2015: 195) “hem haberlere en çok konu olan hem de ‘Brüksel’in’ yaptıkları nedeniyle en çok suçlanan AB organı” haline gelmiştir.

Kökenleri, Avrupa Kömür Çelik Topluluğu’ndaki Yüksek Otorite’ye dayanan Avrupa Komisyonu; yürütme yetkisine sahip olmakta, yasama faaliyetlerinin hazırlık sürecini başlatmakta, AB Antlaşmalarını korumakta, AB mevzuatının üye devletler tarafından uygulanmasını denetlemektedir. AB kurumsal yapısına bakıldığında; Avrupa Parlamentosu’nun (AP) üye devlet vatandaşlarının, Bakanlar Konseyi’nin ise üye devletlerin çıkarlarını temsil ettiği görülmektedir. Avrupa Komisyonu ise diğerlerinden farklı olarak AB’nin çıkarlarını temsil etme görevini üstlenmiştir. Bu nedenle söylem ve faaliyetleri, bu söylemlerin ve faaliyetlerin sahibi kişiyi ve ülkesini değil, doğrudan AB’yi bağlamakta ve AB’nin yaklaşımını yansıtmaktadır. Her ne kadar Komisyon’un strateji ve politikalarının başındaki kişilere göre değişmeyeceği söylene de Tablo 1’de görüldüğü gibi, Komisyon tarihine bakıldığında örneğin Delors Komisyonu şeklindeki yapılan nitelendirmeler, Komisyon Başkanlarının ne kadar

önemli olabileceğini ve Birliğin geleceğini önemli ölçüde şekillendirebileceğini de göstermektedir (Aras, 2013).

Tablo 1. 1958 – 2017 Arası Komisyon Başkanları

Yıllar	İsim	Üye Ülke	Ulusal Hükümetteki Görevi
1958 – 1967	Wlater Hallstein	Almanya	Dışişleri Bakanı
1967 – 1970	Jean Rey	Belçika	Ekonomi Bakanı
1970 – 1972	Franco Malfatti	İtalya	Posta ve Telekom Hizmetleri Bakanı
Mart 1972– Ocak 1973	Sicco Mansholt	Hollanda	Tarım Bakanı
1973 – 1977	François-Xavier Ortoil	Fransa	Maliye Bakanı
1977 – 1981	Roy Jenkins	İngiltere	İçişleri Bakanı
1981 – 1985	Gaston Thorn	Lüksemburg	Başbakan
1985 – 1995	Jacques Delors	Fransa	Ekonomi, Maliye ve Bütçe Bakanı
1995 – 1999	Jacques Santer	Lüksemburg	Başbakan
Temmuz – Eylül 1999	Manuel Marin	İspanya	Avrupa İşleri Bakanı
1999 – 2004	Romano Prodi	İtalya	Başbakan
2004 – 2009	José Manuel Durão Barroso	Portekiz	Başbakan
2010 – 2014	José Manuel Durão Barroso	Portekiz	Başbakan
2014-2019	Jean-Claude Juncker	Lüksemburg	Başbakan

Kaynak: (Dinan 2005: 96); Tablo yazarlar tarafından güncellenmiştir.

Avrupa Komisyonu Başkanları, Komisyon’un örgütsel yapısına karar vermekte, Komisyon üyelerinin atamalarını yapmakta, Komisyon’un siyasi gündemini belirlemekte ve AB’nin genel çıkarını savunmaktadır. Ayrıca Komisyon Başkanları, Avrupa Konseyi toplantılarında, G7 ve G20 zirvelerinde, üçüncü ülkelerle yapılan iki taraflı zirvelerde, AP ve Konsey’deki önemli tartışmalarda Komisyon’u temsil etmektedir (European Commission). Komisyon üyelerinin Başkan’ı değil, Başkan’ın Komisyon üyelerini seçtiği düşünüldüğünde Komisyon Başkanı’nın Komisyon’un faaliyetlerinin yürütülmesindeki önemi görülebilir. Komisyon’un Santer Komisyonu, Prodi Komisyonu, Barroso Komisyonu gibi nitelendirilmesi Başkan’ının adıyla anılması da bu durumu göstermektedir (Özdemir, 2012: 224). Buna karşın, Komisyon Başkanı “güçlü karakterli ve liderlik yeteneğini ispatlamış birisi olur ama fazla bağımsız olacak kadar güçlü birisi olamaz.” (McCormick, 2014: 148).

2009’da yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması ile mevcut şeklini alan AB Antlaşması md. 17/6-7’de Komisyon Başkanı ile ilgili hususlar şu şekilde ele alınmıştır (Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, 2011):

“6.Komisyon Başkanı; a) Komisyon’un görevini yerine getirirken uyacağı yönlendirici ilkeleri belirler, b) Komisyon’un uyumlu, etkin ve heyet olarak hareket etmesini sağlamak amacıyla iç organizasyonu konusunda karar verir, c) Komisyon üyeleri arasından, Birlik Dışişleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi dışındaki başkan yardımcılarını atar. Bir Komisyon üyesi, Başkan’ın talep etmesi halinde istifa eder. Birlik Dışişleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi, Başkan’ın talep etmesi halinde, 18. maddenin 1. paragrafında öngörülen usule uygun olarak istifa eder.

7.Avrupa Birliği Zirvesi, Avrupa Parlamentosu seçimlerini göz önünde tutarak ve gerekli istişarelerde bulunduktan sonra, Avrupa Parlamentosu’na, Komisyon Başkanlığı için nitelikli çoğunlukla bir aday önerir. Bu aday, Avrupa Parlamentosu tarafından üye tam sayısının çoğunluğuyla seçilir. Bu aday için çoğunluğun sağlanamaması durumunda, Avrupa Birliği Zirvesi nitelikli çoğunlukla hareket ederek, Avrupa Parlamentosu tarafından aynı usule göre seçilecek yeni bir adayı bir ay içinde önerir.”

Avrupa Komisyonu’nun Türkiye’ye yaklaşımını Komisyon Başkanı’nın söylemleri üzerinden incelemek, Türkiye ile üyelik müzakerelerini yürüten Komisyon’un müzakerelerin seyrine ve geleceğine bakışını tespit etmek bakımından önemlidir. Komisyon Başkanlarının Türkiye ile ilgili açıklamaları kendi kişisel fikirlerini yansıtmadığından dolayı, Başkanların açıklamaları üzerinden doğrudan Komisyon’un ve temelde AB’nin yaklaşımını görmek mümkündür. Ayrıca belirtmek gerekir ki, aday ülkelerle ilişkileri yürüten ve bu nedenle açıklamaları takip edilmesi gereken Avrupa Komşuluk Politikası ve Genişleme Müzakereleri Komiseri olmasına rağmen, kurumun Başkanı sıfatına sahip isimlerin söylemlerinin Avrupa Komşuluk Politikası ve Genişleme Müzakereleri Komiseri’nin, Komisyon’un ve AB’nin görüşlerini yansıttığı da dikkate alınmalıdır.

Çalışmada, Avrupa Komisyonu ve Başkanı ile ilgili yukarıdaki kısa bilgilendirmenin ardından José Manuel Barroso I (2004-2009), Barroso II (2009-2014) ve Jean-Claude Juncker’in Avrupa Komisyonu Başkanı olarak görev yaptığı süreçte (2014-) Türkiye-AB ilişkilerine ilişkin yorumları çeşitli haber kaynaklarından ve literatürden hareketle kronolojik olarak aktarılacaktır. Böylece, çalışma müzakere sürecinin başladığı 2005 yılından 2017’ye kadar olan dönemle sınırlandırılmıştır. Sonuç olarak, bütün müzakere sürecinde görev alan iki Komisyon Başkanı’nın Türkiye-AB ilişkilerine yaklaşımlarındaki benzerlikler ve farklılıklar gösterilecek ayrıca söylemlerindeki süreklilikler ve kırılmalar da ortaya konulacaktır. Literatür incelendiğinde, konuyla ilgili benzer bir çalışmanın olmadığı görülmektedir. Halbuki, Türkiye-AB ilişkilerinin mevcut durumunu ve geleceğini Komisyon Başkanı’nın söylemleri üzerinden görmek gayet mümkündür. Türkiye-AB ilişkilerinin genel anlamda Avrupa Komisyonu ve AP ile yürütüldüğü dikkate alındığında, bu kurumların Türkiye’ye bakışlarını incelemenin aslında ilişkilerin mevcut durumuna veya geleceğine dair çıkarımlar yapmayı sağlayacağı

ifade edilebilir. Böylece “Avrupa Komisyonu Başkanlarının Türkiye-AB ilişkilerine yaklaşımı nasıldır?” sorusuna yanıt aranan çalışmada, Avrupa Komisyonu Başkanları üzerinden Türkiye-AB ilişkilerinin geleceğine dair çıkarımlar yapmak hedeflenmekte, ayrıca AB kurumlarının Türkiye ile ilişkilerine dair literatürdeki eksikliğe bir katkı sağlamak amaçlanmaktadır.

2. BARROSO DÖNEMİ

José Manuel Barroso, AB'nin iki dönem Komisyon Başkanlığını yürütmüş önemli bir isimdir. 22 Temmuz 2004 tarihinde 413 lehte, 251 aleyhte ve 44 çekimsiz oy ile Parlamento tarafından gizli oyla yapılan oylamada Avrupa Komisyonu Başkanlığı'na seçilen Barroso; 2009 yılında 382 lehte, 219 aleyhte ve 117 çekimsiz oy ile ikinci kez Komisyon Başkanlığı'na seçilme başarısı göstermiştir (European Parliament, 2009a; European Parliament, 2009b). Barroso, oylama sonrasında AP'nin ikinci döneminde beş yıllık süre için Avrupa Komisyonu Başkanı olarak Parlamento'dan 16 Eylül 2009 tarihinde onay almıştır (European Parliament, 2009b). İtalya eski Başbakanı ve kendinden önceki Avrupa Komisyonu Başkanı Romano Prodi'den devraldığı Başkanlık görevini Barroso, 1 Kasım 2014 tarihinden itibaren beş yıllık bir süreyle Avrupa Komisyonu Başkanı olarak göreve başlayan halefi Jean-Claude Juncker'e devretmiştir (European Parliament News, 2014).

“Benim partim: Avrupa” diyen Barroso, 10 yıl gibi uzunca bir süre AB'nin çıkarlarını gözeten ve AB kurumları içinde AB'nin yürütme organı olarak güçlü bir bürokrasiye sahip kurumu olan Avrupa Komisyonu'nun başında önemli bir misyon yüklenmiştir. Barroso, dönemi boyunca halkın AB'ye ilgisizliği ile mücadele etmiş, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ile ilişkileri geliştirmeye çaba göstermiş, anayasa anlaşmasının reddedilmesi sonrası ortaya çıkan olumsuz havayı gidermekle ilgilenmiş ve ilk görev döneminde patlak veren küresel ekonomik krizin aşılması için uğraşmıştır (McCormick, 2014: 148). Görüldüğü üzere Barroso'nun I. Dönemi hayli problemlerle dolu zor bir dönem olmuştur.

Ayrıca Barroso'nun 2004-2014 yılları arasındaki iki dönemi kapsayan görev süresi, Türkiye'nin 2004 yılında müzakere sürecinin başlaması için takvim aldığı zamana denk gelmesi bakımından da önemlidir. Bu nedenle Barroso'yu, Türkiye ve Türkiye'nin AB üyeliği hakkında en fazla söylem geliştiren Avrupa Komisyonu Başkanı olarak göstermek mümkündür.

2.1. Barroso I Dönemi

2004-2009 döneminde Avrupa Komisyonu Başkanı olmak için onay beklediği bir zamanda AP'de konuşan ve soruları yanıtlayan Barroso, daha o zamandan Türkiye konusunda ne kadar temkinli ve ölçülü olduğunun işaretlerini vermiştir. Türkiye'nin AB'ye katılımı ve bu konuda ABD'den gelen baskılar konusunda bir soruyu yanıtlayan Barroso, “Avrupa Komisyonu'nun hazırlamakta olduğu

raporu beklemek lazım. Bu raporun ayrıntılı ve adil olacağından eminim. Bu konuda, bugünkü aşamada, Komisyon raporunun içeriğini görmeden size kesin bir yanıt veremem” (Uluç, 2004) cevabı, Barroso’nun Türkiye hakkında söylemde bulunurken tedbirli ve Türkiye’nin Birlik’ten uzaklaşmaması yönünde özenli ve dikkatli tavrını açıklamaktadır. Hatta çoğu zaman Türkiye’nin AB üyeliğini açıktan desteklediğini de dile getirmekten çekinmemiştir. Öyle ki Aralık 2004’te göreve başlamasından hemen sonra AP’ye verdiği demeçte “Şimdi Avrupa Konseyi’nin Türkiye’ye olan bağlılığını onurlandırması ve üyelik müzakerelerinin başlatılması için açıklama vaktinin geldiği açıktır.” (The Irish Times, 2004) sözleri Barroso’nun Türkiye’yi üyelik konusunda desteklediğinin açık bir göstergesidir. Ancak Türkiye’nin üyeliği konusunda Barroso her ne kadar destekleyici söylemlerde bulursa da Türkiye’nin AB üyeliğini gerçekleştirme hususunda gereken önemi ve iradeyi göstermesi noktasına her seferinde dikkat çekmeyi ihmal etmemiştir. Bir röportajında “Türkiye’nin Avrupa’nın kurallarına uyum sağlaması gerekir, Avrupa’nın Türkiye’nin kurallarına değil” açıklaması bu durumu açıklar mahiyettedir. Aynı röportajda Türkiye’nin büyük ilerleme kaydetmesine rağmen üyelik müzakerelerine başlama kriterlerini henüz karşılamadığına değinen Barroso, AB tarafından belirlenen tüm kriterleri yerine getirmesi halinde Türkiye’nin AB üyeliğinden yana olduğunu söylemiştir (Euractiv, 2004).

Görev süresinin ilk yıllarında üyelik sürecinin açık uçlu olduğu kadar kolay olmadığı ve sonuçlarının önceden garanti edilemeyeceği, Türkiye’nin AB üyeliği konusunda taviz vermesi gerektiği nev’inden açıklamalar, Barroso’nun Türkiye’yi destekleyen cümlelerinin hemen arkasından gelen değerlendirmeler olmuştur. Barroso’nun özellikle ilk döneminde Türkiye hakkındaki hemen hemen her söyleminde bu durumu görmek mümkündür.

1 Kasım 2004 tarihinden sonra Avrupa Komisyonu Başkanı olarak görev yürüten Barroso, göreve başlamadan önce yaptığı açıklamalarında Türkiye’nin üyelik sürecinin AB’nin özünü değiştireceğinin “akıl almaz/anlaşılmaz” bir iddia olduğuna ve dini sorundan ziyade Türkiye’nin büyüklüğünün yeni sorunlara yol açabileceği konusuna dikkat çekmiş ve “eğer Türkiye AB’nin taleplerine olumlu yanıt verseydi nasıl hayır diyebilirdik” sorusunu sormaktan çekinmemiştir (Euractiv, 2004).

Türkiye için yarı yol veya orta yol olmayacağını, aksine hedefin tam üyelik olması gerektiğini belirten Barroso, Türkiye ile üyelik görüşmelerine başlama vakti geldiğini 2004 Aralık ayında, göreve gelmesinden kısa bir süre sonra ifade etmiştir. AB’nin Brüksel Zirvesi (16-17 Aralık 2004) öncesinde bir basın toplantısında Barroso, Türkiye konusunda “tarihi bir karar” verileceği değerlendirmesinde bulunmuş ve Türkiye’nin, coğrafi durumu, köprü konumu, ekonomik gücü ve potansiyeli ile farklı bir ülke olduğuna vurgu yapmıştır. Kıbrıs konusuna da değinen Barroso, Türkiye’den yeni adımlar atmasını beklediklerini ve bu çerçevede Kıbrıs Rum yönetiminin tanınmasının önemli bir jest olacağına işaret etmiştir. Ayrıca Kıbrıs sorunu çerçevesinde Türkiye’ye yeni siyasi koşullar getirilemeyeceğini, Türkiye’nin AB kamuoyunun kalbini kazanmaya ihtiyacı olduğunu, bunun karmaşık müzakerelerle

değil, iyi niyet jestleriyle gerçekleşebileceğini söyleyen ve Türk yetkililere de bu mesajı verdiğini bildiren Barroso, Türkiye'nin AB'ye tam üye olduğu zaman tüm üye ülkeleri tanımak durumunda olacağını da altını çizmiştir. Kıbrıs jesti ile birlikte Türkiye'nin Ankara Anlaşması'nı yeni AB üyelerine uyarlayan ek protokolü imzalaması da Barroso'nun beklediği jestler arasında yer almıştır. Aynı basın toplantısında Barroso, müzakere için Ermeni soykırımı gibi siyasi koşullar öne sürmenin doğru olmadığı değerlendirmesinde bulunmuştur (Hürriyet, 2004).

Barroso, Türkiye'yi AB üyeliğinin garanti ve otomatik bir süreç olmadığı konusunda da uyarmıştır. 15 yıla kadar sürebilen resmi katılım müzakerelerinin Brüksel'de başlamasıyla birlikte, esas olarak Müslüman nüfusu 70 milyondan fazla olan Türkiye'nin Birliğe üye olmadan önce şüpheli Avrupalıların üstesinden gelmek zorunda kalacağına dikkat çekerek "Türkiye, Avrupa vatandaşlarının kalplerini ve zihniyetlerini kazanmalıdır. Türkiye'nin üyeliğine karar verecek olan onlar." (The Guardian, 2005) diyerek bu işin kolay olmayacağına işaret etmiştir.

Washington'da Johns Hopkins Üniversitesi Paul Nitze Uluslararası İlişkiler Okulu'nda düzenlenen AB konulu bir toplantıda konuşan Barroso, "Türkiye'ye adil bir şans vereceğiz ve ben Türkiye'nin günün birinde AB'ye tam üye olacağını umuyorum" diyerek, AB'nin Türkiye ile üyelik müzakerelerine 3 Ekim'de başlama kararından duyduğu memnuniyetini teyit etmiştir. Bu toplantıda Türkiye ile başlatılan müzakerelerin hedefinin tam üyelik olduğunu da belirten Barroso, ancak üyeliğin garanti olmadığını yineleyerek Türkiye'nin bazı kriterleri karşılması gerektiğini söylemekten de geri durmamıştır. Bir soru üzerine Barroso, "Türkiye ile müzakereler ne kadar zaman alacak bilemem" vurgusu yaparken, Türkiye'nin geçirdiği reform sürecinin desteklenmesi gerektiğini belirtmiş ve "...biz Türkiye'nin geçirdiği evrimi, demokratik süreci destekliyoruz. İşte bu yüzden de müzakereleri başlattık. Türkiye'yi tam üyeliğe kabul etmek bizim çıkarımıza ve hedefimiz de bu" ifadesini kullanmıştır (CNNTURK, 2005).

Barroso, AB'nin gelecekteki genişlemesinin potansiyel etkilerini incelemek zorunda olsa da, mevcut anlaşmalara sadık kalması yönünde niyet beyan etmiştir. AB'nin genişleme planlarıyla ilgili Avrupa halkının endişesine rağmen gelecekte üyelik konusunda Türkiye'ye ve diğer ülkelere olan yükümlülüklerini yerine getirmesi gerektiğini söylemiştir (USA Today, 2005). Barroso AB'nin taahhütlerine bağlı kalarak Türkiye ve diğer aday ülkelere yaklaşmasını önemsemiş ve bu yönde değerlendirmelerde bulunmuştur.

Görüldüğü üzere Barroso'nun Komisyon Başkanı olarak göreve başladığı 2004 yılı ve sonrasındaki söylemleri açıkça Türkiye'nin üyeliğini desteklemek üzerine inşa edilmiştir. Bunda Türkiye'nin AB üyeliği konusunda 2002 yılında başlattığı istekli tutumun da rolü olduğunu belirtmemiz gerekir. Türkiye'den gelen bu irade 2005 yılı Ekim ayında müzakere takviminin alınmasını sağlamış ve

ardından başlayan müzakere süreci de aynı şekilde AB-Türkiye ilişkilerinin seyrinde Barroso tarafından destek bulmuştur. Ancak Barroso'nun Türkiye'nin üyeliği konusunda bazen ümitsizliğe düştüğü zamanlar da olmuştur. Ekim 2006'daki açıklamalarında Türkiye hakkında pek iyimser olmadığı görülmektedir: “Bunu söylemekten üzgünüm, ancak işler kötüye gidiyor. Türkiye’de reformlar çok yavaş ilerliyor ve beklediğim ilerlemeyi görmüyorum.” (Asbarez, 2006). Yaptığı bir başka röportajda, Türkiye için birçok farklı hassas nedenden ötürü geçiş döneminin daha uzun süreceği yönünde değerlendirmesini teyit eden Barroso, şu şekilde benzer açıklamalarda bulunmuştur: “Türkiye uzun vadeli bir sorundur. Türkiye’nin on beş yirmi yıldan az bir süre içinde üye olmasını bekleyemeyiz. Ve bu tamamen farklı bir sorundur. Aslında biz Türkiye’den endişe duyuyoruz, çünkü reformların hızı bizim bakış açımıza göre oldukça yavaştır. Dolayısıyla Türkiye, tüm ekonomik ve siyasi kriterlere saygı duyarsa Türkiye’ye sahip olmanın harika olacağına inanıyoruz. Henüz böyle değil.” Bu yavaşlığın nedenini ise Türkiye’nin farklı bir gelenekten gelen bir ülke olmasına bağlayan Barroso: “İngiltere de dâhil olmak üzere tüm üye ülkeler Türkiye ile müzakerelerin başlangıcını desteklediler. AB’nin tüm ülkeleri adına yaptığımız da budur.” diyerek Türkiye’nin üyelik sürecine dolaylı bir destek vermiştir. (BBC, 2006)

2005 Ekim ayında müzakere sürecine giren Türkiye, Barroso nezdinde istenen performansı göstermemiştir. Özellikle Kıbrıs konusunda Türkiye’nin gümrük birliği ile ilgili bazı fasılların veto edilmesi gündeme gelmiş ve taraflar arasında gerilime neden olmuştur. Türkiye’nin AB müzakerelerine ilişkin ilerlemesinin, liman ve havaalanlarını Güney Kıbrıs’ın uçaklarına açmayı reddetmesi nedeniyle tehdit altına girdiği bir dönemde Barroso, Türkiye’nin çok fazla çaba gösterdiğini düşünmekle birlikte yine de daha fazla şey yapması gerektiğini belirtmiştir. “Türkiye, bütün kriterleri yerine getirmek zorundadır. Bu kriterlerden biri de AB üyesi ülkelerin hepsini tanımaktır.” (EUbusines, 2006) diyen Barroso’nun bu gerilim zamanında dahi sağduyulu açıklamaları olmuştur: “Biz bir çözüm bulmak için diplomatik çabalara bir şans vermek için bugün karar verdik.” (Corriere della Sera, 2006). Barroso bu tavırla da halefi Jean-Claude Juncker’den çok net olarak ayrılmaktadır. Türkiye’nin limanlarının Güney Kıbrıs’a kayıtlı gemilere açılmasının istendiği ve bir krize dönüşen bu süreçte dönemin Lüksemburg Başbakanı olan Juncker, Barroso’nun büyük bir hassaslıkla yürüttüğü diplomatik yaklaşımın çok uzağında bir tutum sergileyerek, “Türkiye bu durumu bu yıl uygulamayacak olursa, görüşüm müzakerelerin ertelenmesi gerektiği yönündedir.” (Castle ve Grice, 2006) açıklamasını yapmıştır.

Barroso, Komisyon Başkanlığı döneminde Türkiye’ye ilk ziyaretini 2008 yılında gerçekleştirmiştir. Nisan 2008’de Barroso’nun Türkiye’ye gerçekleştirdiği ziyaret zamanlama bakımından hem çok kritik hem de Türkiye iç siyasetinde çok hassas bir döneme karşılık gelmiştir. Türkiye’de iktidar partisi olan Adalet ve Kalkınma Partisi hakkında kapatma davası açılmış ve partinin

Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılması söz konusu olmuştur. Bu durum Barroso'nun Türkiye ziyaretinde gerçekleştirdiği temaslarında Türkiye'nin içinde bulunduğu siyasi krize ilişkin açıklamalar yapmasını ve mesajlar vermesini gerektirmiştir.

AB'nin kurumsal otoriteleri, Almanya ile Fransa'nın itirazlarına rağmen, ilkesel olarak Türkiye ile müzakereleri tam üyelik hedefi doğrultusunda sürdürme kararının arkasında durmaya çalıştığı kritik bir zaman olan 2008 Nisanında Barroso, Türkiye ziyaretiyle müzakere süreci için gerekli reformları Türk yetkililerinin dikkatine sunmuş, Türk Ceza Kanunu'nun 301. maddesinin değişiklik önerisini doğru yolda atılmış bir adım olarak yorumlamış ve kapatma davasına ilişkin kaygılarını dile getirmiştir. Barroso, kapatma davası hakkında "Bu çok hassas bir konu ve gayet tabii ki Türkiye'nin Avrupa Birliği'nde nasıl algılandığına büyük etkisi olabilir" değerlendirmelerini yapmıştır. Kapatma davası ile baskı altına giren hükümet için Barroso'dan gelen açıklamaların rahatlatıcı bir etkisi olmuştur. (Riegert, 2008). Barroso, AB'nin sadece bir partiyle ilgilenmediğini "...bir şeyi açığa kavuşturmak istiyorum. AB Türkiye'yi destekliyor. Umarız, Türkiye, AB'ye üye olacaktır, yani A partisi ya da B partisi değil. [...] Biz modern, Avrupalı bir Türkiye istiyoruz ve bunu Türkiye halkının iyiliği için istiyoruz." şeklinde açıklamıştır (Hürriyet, 2008). AB, aday üye statüsünde bir ülkenin yaşadığı siyasi krize ilişkin olarak temkinli bir tavır sergilese de, Barroso üzerinden "Türkiye AB adayı bir ülke olduğu için bu tür gelişmelere kayıtsız olamayız" mesajını vermekten geri durmamıştır (Boland, 2008).

AB'nin kapatma davasında tarafsız olduğuna vurgu yapan Barroso'nun ziyaretleri AK Parti hakkındaki kapatma davasıyla ilgili verdikleri beyanların gölgesinde başlamış olsa da esas önemli gündem olan Türkiye-AB ilişkileri açısından bakıldığında olumlu bir çerçevede seyretmiştir. Her zamanki gibi Türkiye'nin AB'deki rolünün önemine özellikle işaret eden Barroso'nun Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki (TBMM) konuşmasında laiklik vurgusu yapması ve Türkiye için çok hassas bir mesele olan PKK (*Partiya Karkerên Kurdistan/Kürdistan İşçi Partisi*) konusunda da PKK'nın AB'nin terör örgütleri listesinde olduğunu vurgulaması da dikkat çeken önemli mesajlar olmuştur (Deutsche Welle Türkçe, 2008a).

AB'ye girmeden önce hala uzun bir yol olduğunu vurgulayan Barroso, 10 Nisan 2008 tarihinde dönemin Türkiye Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan ile yaptığı görüşme sonrasında yaptığı açıklamada, Türkiye'nin, AB standartlarını karşılama konusunda zaman içinde tutarlı bir ilerleme kaydettiğini ancak daha fazla ve daha hızlı reforma ihtiyaç olduğunu belirtmiştir. Türkiye'nin reformlarını önemseyen ve bunu sıklıkla dile getiren Barroso, TBMM'ye hitaben yaptığı konuşmada reformun müzakerelerde kaydedilen ilerlemenin en iyi garantisi olacağını söylemiştir (Euractiv, 2008).

Barroso özenli bir şekilde, "Brüksel'den verilen mesajlardan, Türkiye'de herhangi bir partiyi desteklediğimiz sonucu çıkmasın. Biz, Türkiye'yi destekliyoruz. Türkiye'nin iç siyasi tartışmalarında

taraf olmayı hiçbir şekilde istemeyiz” vurgusu ile Türkiye’nin yaşadığı siyasi krizin dışında kalmaya çalışmıştır. Ancak Türkiye-AB ilişkilerine dair açıklamalar yaparken Türkiye’ye net mesajlar vermekten geri durmamıştır. Barroso, AB ile Türkiye’nin girdiği üyelik ilişkisinin tavizler gerektirdiği konusuna dikkat çekerek “Entegrasyon sürecinde zaman zaman taviz vermemiz gerekir. Taviz vermek bir zaaf işareti değildir. Tam tersine bu Avrupa’nın uzlaşma ruhudur” açıklamaları ile Türkiye için AB üyeliğinin tavizsiz olmayacağı yönünde bir hatırlatmada bulunmuştur. Bu ihtar ile birlikte Türkiye’nin AB üyelik sürecinde şevkini yitirmemesi üzerine de üyelik ilişkisinin dinamizmini korumayı amaçlayan yorumlar da yapmıştır. Barroso, Türkiye’nin AB’nin genişleme sürecinin odağında yer aldığını söylerken bu söylemini de şu sözlerle desteklemiştir: “Amacımız, Türkiye’nin AB’ye tam üye olmasıdır. Bunun, eşit haklarla ve sorumluluklarla gerçekleşmesidir. Günümüz ve geleceğimiz birbirine girmiş şekildedir. Türkiye’nin ve AB’nin ortak bir kaderi vardır. Bu, her iki tarafın da lehinedir.” Ancak Barroso’nun bu ortak kaderin tesis edilebilmesi ve kabullenilmesi için her iki tarafın kamuoyu desteğine sahip olması gerektiğine gönderme yapması da önemli bir husustur (Deutsche Welle Türkçe, 2008b).

Üç günlük Türkiye ziyaretinde muhtelif zaman ve mekânlarda görüş ve düşüncelerini belirten Barroso, Türkiye’nin ve AB’nin ortak geleceğine inanan biri olarak, Türkiye gibi çoğunluğu Müslüman olan bir ülkede demokrasi ve laikliğin olabileceğinin gösterilmesinin, farklı siyasi kültür ve medeniyetler için de ilham kaynağı olacağını, bütün bunların ortak Avrupa projesine de katkı sunacağına ilişkin kişisel yorumlarının yanında Başkanlığını yürüttüğü Komisyon adına da bir takım açıklamalar yapmıştır: “Türkiye bugün AB ile tam üyelik müzakereleri sürdüren bir ülke. Bugün AB’nin Türkiye ile ilişkileri, klasik diplomatik ilişkiler gibi değil. Bu nedenle biz Türkiye’deki tüm gelişmeleri, bu tam üyelik süreci merceğinden izlemeliyiz. Türkiye ve AB müzakereleri açma kararı aldıklarında, farklı alanlardaki ilerlemeyi izleyeceğimiz kararını benimsedik. Bu müdahale değildir. Türkiye ile AB arasındaki ortak bir görevdir. Ve Türkiye, Avrupa Komisyonu’nun bazı alanlardaki yetkisini kabul etmiştir.” (Deutsche Welle Türkçe, 2008c).

Türkiye ziyaretinin duraklarından biri olan Bilgi Üniversitesi’nde yaptığı konuşmada Barroso, Türkiye ile AB arasındaki üç yakın bağlantıya dikkat çekmiştir (İstanbul Bilgi University, 2008):

“Ekonomilerimiz ve ticaretimiz birbirine son derece bağımlıdır. Türkiye ve AB arasında 1995 yılından bu yana Gümrük Birliği devam etmektedir. AB, Türkiye’nin en önemli ticaret ortağı; Türkiye ise Hindistan veya Kanada gibi ülkeleri geride bırakarak AB’nin en büyük yedinci ticaret ortağı olmuştur. Yalnızca dört yıl gibi kısa bir sürede AB’nin Türkiye’ye yaptığı yatırım miktarı 2002’de yarım milyar dolardan 2006 yılında 15 milyar dolara çıkmıştır. Dinamik büyüme hızıyla Türkiye’nin yüzyılın ortalarında dünyanın en büyük 10 ekonomisi arasında yer almasının beklendiği dikkate alındığında, bu karşılıklı bağımlılığın da artacağı kaçınılmazdır. Dış ve güvenlik politikaları bakımından da Türkiye zaten AB ile omuz omuza önemli rol oynamaktadır. Türkiye çevresindeki birçok komşu ülkeyle verimli ilişkiler kurmuştur. Türkiye

gerçekten de son derece önemli bir konumda bulunmaktadır ve Balkanlarda, Orta Doğu’da ve diğer bölgelerde önemli rol oynamaktadır. AB ile Türkiye daha sağlam ve güvenli bir dünya için işbirliği yapmaktadır. Türkiye, dış ve güvenlik politikasında Avrupa için özellikle de NATO üyesi bir ülke olarak kilit öneme sahip bir ortaktır. Ortak komşularımızla ilgili sorunların ele alınması amacıyla Türkiye’nin sorumlulukları gelecekte artacaktır. Enerji alanı karşılıklı bağımlılığımıza üçüncü örnektir. Türkiye Orta Asya ve Orta Doğu’dan Avrupa’ya enerji tedariki konusunda önemli bir ortaktır. Bakü-Tiflis-Ceyhan boru hattı, arz güvenliğinin artırılması ve Hazar petrol rezervlerinin harekete geçirilmesinde önemli bir adımdır. Avrupa Birliği’nin enerji arzının çeşitlendirilmesi ve güvenliğinin sağlanması konularında karşılaştığı güçlükler dikkate alındığında Türkiye-AB işbirliğinin önümüzdeki yıllarda artacağı da kesindir. Bunlar Türkiye ile AB’nin önümüzdeki yıllarda jeostratejik alanda kısa ve uzun vadeli karşılıklı menfaatlerinin bulunduğunu gösteren birkaç örnektir. Küreselleşmenin zorluklarıyla baş etmek ancak birlikte hareket etmemiz halinde mümkündür.”

Bu açıklamalar Barroso nezdinde Türkiye’nin AB için ne kadar önemli olduğuna açıklık getiren ifadelerdir. Ekonomi, güvenlik ve enerji konusunda AB ile Türkiye’nin yakın ilişkisine ve/veya karşılıklı bağımlılığına gönderme yapan bu açıklamalar Türkiye-AB ilişkilerinin geleceğine de tesir edecek ve hatta yön verecek niteliktedir.

Barroso, 2009 Mart ayında dönemin Cumhurbaşkanı Abdullah Gül ile Brüksel’de bir toplantı gerçekleştirmiştir. Bu buluşmanın aile ortamında geçtiğini düşünen Barroso, görüşme sonrasında gazetecilere verdiği demeçte “Çek döneminde en az iki fasıl açmayı umuyoruz” yorumunu yaparak müzakere sürecinin devam edeceğine işaret etmiştir (Vucheva, 2009).

Barroso’nun ilk Başkanlık dönemini Türkiye üzerinden değerlendirecek, genel itibarıyla bu dönem Barroso’nun Türkiye’ye olumlu yaklaşımlarıyla ve destekleyici söylemleriyle karakterize edilebilir. Türkiye’nin AB’ye tam üyeliği Barroso tarafından istikrarlı bir şekilde desteklenmiştir. Barroso’nun inancı Türkiye’nin AB’ye değer katacağı yönünde olmuştur. Müzakere takviminin verilmesinden müzakere sürecinin işletilmesine kadar Barroso, Türkiye’yi hep motive etmeye çalışmıştır. Ancak zaman zaman hayal kırıklığı yaşadığını da söylemek gerekir. Türkiye’den beklenen reformların istenilen düzeyde yapılmadığı ve Kıbrıs konusunda Türkiye’den istenen taleplerin karşılanmaması konularında AB-Türkiye ilişkilerinin iyiye gitmediği yorumlarına sebebiyet vermiştir.

2.2. Barroso II Dönemi

Eylül 2010’da Columbia Üniversitesi’nde konuşan Barroso, Türkiye’deki ve bazı Avrupa ülkelerindeki kamuoylarında Türkiye’nin AB üyelik sürecine engel olan gelişmeler olduğunu, “AB üyesi ülkelerde, Türkiye’nin üyeliği konusunda kültürel farklılıklar nedeniyle büyük soru işaretleri” olduğunu ve bu durumun “son derece ciddi” olduğunu ifade etmiştir. Türkiye’nin de henüz tüm üyelik kriterlerini karşılamadığını kabul ettiğini belirten Barroso, “Avrupa Komisyonu olarak AB’nin

genişlemesinden yanayız ama tüm üyelerin bütün kriterleri karşıladığını da görmek zorundayız” açıklamasını yapmıştır (Hürriyet, 2010).

Barroso, 11. Avrupa Forumu’ndaki konuşmasında, “Türkiye’nin bir gün AB’nin tam üyesi olması için, Türkiye’de tam demokrasi ve demokratik laiklik olmalıdır. Laiklik zorla dayatılamaz. Avrupa’daki demokrasilerde normal olduğu şekilde tüm garantileriyle uygulanan demokratik bir süreç olmalıdır” şeklinde konuşmuştur. Ayrıca, “aynı zamanda her zamankinden daha fazla kani oldum ki; bu ülkeyi mümkün olduğu kadar AB’ye yaklaştırmak zorundayız. Türkiye ile müzakereleri adil biçimde sürdürmeliyiz. Müzakerelerin adil biçimde sürmemesi, Türkiye’nin tam bir AB ülkesi olmasını isteyen ve düşünce özgürlüğü için mücadele eden insanlar için tam bir düş kırıklığı” olacağını belirtmiştir (Milliyet, 2010).

Barroso, 2011 yılında gerçekleşen Avrupa İş Zirvesi’nde “Kesinlikle inancım odur ki Türk ekonomisi AB’ye artı değer katacak. Türkiye AB’ye yük olmayacak, tam tersine genç nüfusuyla ve mevcut dinamizmiyle çok önemli artı değer getirecek” şeklinde konuşmuştur. AB demokrasisine gönderme yaparak AB’li çevrelere seslenen Barroso, “Türkiye’yi AB’ye daha da yakınlaştırmak için hep beraber çalışalım ve müzakere sürecinin sonunda Türkiye’de şartlar uygun mu, Türkiye bize katılmak istiyor mu ve AB üyeleri Türkiye’nin üyeliğine taraftar mı göreceğiz” ifadelerine yer vermiştir (Bloomberght, 2011). Zirvede Türkiye’nin AB üyeliğine tam destek verdiğini söyleyen Barroso, bazı AB üyesi ülkelerin Türkiye’yi tam üye olarak kabul etmeye hazır olmadığını ve Türkiye’nin bu konudaki hayal kırıklığının farkında olduğunu belirtmiştir (Turkishny, 2011).

2012 yılı Türkiye bakımından değerlendirildiğinde diğer yıllara göre daha az söylemin olduğu bir yıldır. Barroso’nun 2012 Şubatında Kıbrıs Rum Kesimi Cumhurbaşkanı Demetris Christofias ile yaptığı görüşme Türkiye bakımından önemlidir. Zira 1 Temmuz 2012 tarihinden itibaren Avrupa Konseyi’nin dönem başkanlığını Kıbrıs üstlenecektir. İkili görüşmesinde, uzlaştırma süreci ve Türkiye ile ilişkileri de tartıştıklarını söyleyen Barroso şu ifadelere yer vermiştir: “Başkan Christofias pozisyonumu iyi bilir. Birleşmiş Milletler sürecini ve iki tarafın ileriye dönük adımlarını atma ihtiyacını tam olarak destekliyorum. Tabii ki tarihin kumlarının elimizden geçmesine izin vermemek önemlidir. Zor ve çok zor bir süreçtir, ancak farklı tarafların bu projeye bağlı kalmasını her zaman teşvik ettim.” (Barroso, 2012).

2013 yılında Türkiye’nin ne zaman AB üyesi olacağı yönündeki soruya Barroso, “Türkiye için AB kapıları açık kalmaya devam edecek. Türkiye büyük, ekonomik ve jeopolitik olarak önemli bir ülke ve bizim de reform sürecimizde ilgi alanımızda bulunuyor. Bu nedenle müzakereleri devam ettirmek istiyoruz” cevabını vermiştir (TRT Haber, 2013). Barroso, yaptığı bir konuşmada, entegrasyon derecesine bağlı olarak, eş merkezli (*concentric*) daireler sistemi uygulanacağına dikkat çeken Barroso,

kışkırtıcı ve kimilerini rahatsız edecek bir biçimde, “Niçin Türkiye ve Birleşik Krallık aynı çemberde olmasın?” sorusunu sormuştur (Vincenti, 2013).

2014 Ocak ayında dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan ile görüşen Barroso’nun Türkiye ile AB’nin yakın ilişkilerine değinen açıklamaları, müzakere takvimi alınmasının üzerinden yaklaşık on yıl geçmesine rağmen kayda değer bir ilerlemenin görülmediği bir ilişkiyi ayakta tutmak ve hatta teşvik etmek adına büyük önem taşımaktadır: “AB ve Türkiye yakın müttefiklerdir. Ticaret ve gümrükten siyasi diyaloga, enerji işbirliğinden teröre karşı olmak üzere her iki taraf için çok verimli ve yararlı olan ortaklığımızı sürdürüp derinleştirmek kesinlikle kritik öneme sahiptir.” (Barroso, 2014a). Aynı görüşmeden notlar aktaran Barroso şu açıklamalarda da bulunmuştur (Barroso, 2014a):

“...artan enerji ilişkimize de değindik; burada, karşılıklı ilgi alanlarımızı paylaşarak, tedariklerimizi çeşitlendirmek için Güney Gaz Koridorunu hızla fark ettik. Nitekim, Türkiye zaten Avrupa Birliği’nin enerji konusunda çok önemli bir ortağı ve bence bu bölge için çok daha büyük bir merkez olmanın potansiyeli oradadır ve birlikte çalışmakla çok ilgileniyoruz. Bu alandaki yapıcı yaklaşımı için Türkiye’ye bir kez daha teşekkür ediyorum. Ayrıca, Kıbrıs meselesinde kapsamlı bir çözüm bulunması yönündeki acil ihtiyaca da karar verdik. Elbette ki bu bizim ortak çıkarımızdandır ve bu alandaki belirleyici bir hareket şüphesiz Türkiye’nin Avrupa Birliği ile daha geniş kapsamlı ilişkilerinde ilerleme sağlamaya elverişli olacaktır. Bu konuda kaydedilen ilerleme çok önemlidir. Bu, Kıbrıs’taki taraflara da ilettiğimiz bir mesaj. Suriye’de devam eden krizle birlikte, yavaş seyreden bu korkunç trajedi hakkında, siyasi bir çözüme acilen ihtiyaç duyulması konusunda anlaşmıştık. Türkiye’nin sadece mültecileri değil, aynı zamanda krizin en büyük başışçısı rolümüzü yerine getirmemize yardımcı olan Avrupa Birliği kriz müdahale personelinin barındırma çabalarına olan minnetimizi yinelemek isterim. Başbakan Erdoğan, güçlü ve derinleşen bağlarımızla birlikte gelecekteki ortak çıkarlarımızı yansıtmaktadır. Başbakanın kişisel olarak bu müzakereleri ve onlarla birlikte gelen kritik reformları sürdürmeye kararlı olduğunu onaylamaktan memnuniyet duyuyorum. Diyaloga devam etmeyi umuyoruz.”

2014 yılında Barroso’nun görev süresinin ikinci döneminin de bitmesine birkaç ay kalmışken Dünya Ekonomik Forumu’nun özel toplantısı sebebiyle gerçekleştirdiği Türkiye ziyareti ve Türkiye hakkında yaptığı açıklamalar, on yıllık görev süresi boyunca karşılaştığımız söylemlerden farklı olmamış, Türkiye’ye karşı itinalı bir şekilde yürüttüğü ve Türkiye’nin üyeliğini destekleyen tutumunu yine korumuştur. Barroso, bu ziyareti Türkiye’nin AB için ne kadar stratejik ve anahtar bir ortak olduğunu göstermesi bakımından önemsemmiştir. Bu ziyaretinde verdiği röportajda Barroso, “Türkiye ile müzakerelere başlama kararının alındığı 2005’ten bu yana Ankara’nın ‘aday ülke’ olarak performansını nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusuna şu şekilde bir açıklama getirmiştir (Çamlıbel, 2014):

“Öncelikle şunu söylemek isterim; AB-Türkiye ilişkileri neredeyse Avrupa Birliği’nin kendisi kadar eski. Yakın ortaklarız, bu ortaklığı sürdürmek ve derinleştirmek kati suretle kritik bir önemde. Avrupalıların da, Türklerin de bu ortak çıkarı gayet iyi anladığını düşünüyorum. Türkiye son 10 yıl içinde muazzam

değişimlerden geçti. En göz kamaştırıcı değişim ise, 2001'deki büyük krizden sonra devreye sokulan zorlayıcı ama akıllıca reformlar sayesinde hiç tartışmasız ekonomide yaşandı. Türkiye yıllık ortalama yüzde 5 büyüme oranı ile çok daha zengin bir ülke haline geldi. Avrupa Birliği'ne katılımın ekonomik kriterlerinden biri olan, işleyen bir piyasa ekonomisi haline gelerek G-20 kulübüne girdi. AB müktesebatına uyum sağlama konusunda da Türkiye ilerleme kaydetti. Siyasi kriterler açısından ise biliyorsunuz karşımızda karmaşık bir resim var. Bir yanda hiç tartışılmayacak ilerlemeler var ancak diğer yanda ise hukukun üstünlüğü ve temel haklara ilişkin birçok endişe var.”

“Türkiye'nin ahenkli bir biçimde AB'ye entegre olabileceğine inanıyor musunuz?” sorusuna ise verdiği cevap Barroso'nun on yıllık görev süresinde Türkiye hakkındaki söylemlerinin genel bir özeti niteliğinde olup gerçekten önemlidir (Çamlıbel, 2014):

“Ben sorunun cevabının Türkiye'nin kendisinde olduğuna inanıyorum. Günün sonunda, ülkenizin üyeliğe hazır olup olmadığıyla ilgili genel algı Türkiye'nin bazı alanlarda çalışmaya gönüllü olduğuna dair irade ve inandırıcılık ortaya koymasına bağlı. Demokrasi, hukukun üstünlüğü ve temel haklar gibi kilit alanlardan başlayarak AB'nin tüm değer ve standartlarına saygı gösterilmesi ve bunların güçlendirilmesi gerekiyor. Avrupa Komisyonu tüm bu çabalar sırasında bu alanlardaki uzmanlığı ve katılım öncesi yardım fonları kanalıyla Türkiye'ye destek olmak için orada. Defalarca söylemiş olduğum gibi ben şahsen katılım sürecinin getirilerine yürekten inanıyorum. Ancak sonuçta, sahada gelişme göstermesi gereken ve bunu yaparak AB vatandaşlarının kalplerini ve akıllarını kazanması gereken Türkiye'nin kendisi. Bunun karşılığında bizim de genişleme sürecini sürdürmemiz gerekiyor ki Türk vatandaşlarının kalpleri ve akılları da Avrupa projesinde kalmaya devam etsin.”

Barroso, Türkiye'nin, siyasi kriterler açısından durumu karışık olmasına karşılık, AB için önemli bir ortak olduğunu şu şekilde belirtmiştir (Barroso, 2014b):

“Ekonomik kriz ve enerji güvenliğinden göç politikasına veya terörizme kadar - karşılaştığımız her türlü zorlu koşulları yaşayan Türkiye, AB için stratejik bir ortak ve çözümün bir parçası olarak görünüyor. Tabii ki Türkiye'nin de bölgedeki hayati rolünden bahsetmiyorum. Türkiye bugüne kadar bir milyon Suriyeli mülteciye ve yakın geçmişte Kürt mültecilere barınak sunma konusunda çok etkileyicidir. Ancak tüm bu zorlukların üstesinden gelebilmek için Türkiye'nin de AB'ye ihtiyacı var. Birlikte başarılı olmak zorundayız. Aramızda büyük fakat kullanılmayan bir işbirliği potansiyeli de var. Dış politika, terörle mücadele, ekonomi, ticaret, enerji, göç politikası ve vize diyalogu bunlar arasında sıralanabilir. AB'de genişleme konusunda şüpheler taşıyan bazı Avrupalılar var ve Türkiye'de de var biliyorum. Ama size şunu söyleyeyim, büyük bir Avrupa daha güçlü bir Avrupa olduğu için AB genişlemesinin devam edeceğinden eminim.”

Barroso'nun I. dönemi ile II. dönemini karşılaştırdığımızda, ilk dönemde Barroso tarafından Türkiye'nin üyeliğinin desteklendiği, müzakere sürecinin teşvik edildiği, reformlar ve birtakım tavizlerin verilmesi konusunda Türkiye'ye uyarıların yapıldığı bir dönem olduğu görülmüştür. Bu

dönemde Kıbrıs konusu öne çıkmakla beraber AB-Türkiye ilişkilerinin seyrinin olumsuz bir havaya girdiği ve bu noktada da Barroso'nun Türkiye'den çözüme ilişkin beklentilerini artırdığını söylemek mümkündür. İkinci döneme baktığımızda Barroso'nun Türkiye söylemlerinde vurgu ortak gelecek ve karşılıklı bağımlılık üzerine olmuştur. Barroso'nun söylemlerinde ifade bulan bu faktörlerin Türkiye-AB ilişkilerinin geleceğini belirleme kapasitesine sahip olduğu ve her iki tarafı ortak bir kadere götürdüğü çıkarımını yapmaya elverişlidir. Barroso'nun ikinci dönemi taraflar arasında bir bağımlılık ilişkisi inşa ederken ilk dönemi üyelik ilişkisine odaklanmıştır. Ayrıca ilk dönem ikinci döneme kıyasla görüşmelerin ve söylemlerin daha yoğun gerçekleştiği ve zaman zaman gerilimin tırmandığı ve işlerin kötüye gittiği bir dönem olmuştur. İkinci dönem ise, ilkinin göre daha sakin ve rutin seyretmiştir.

3. JUNCKER DÖNEMİ

Kasım 2014'te göreve atanan ve Ekim 2019'a kadar görevde kalacak olan Juncker, Komisyon Başkanı olmadan önce Lüksemburg Başbakanı olarak görev yapmıştır. Juncker'in önceki siyasi hayatından Türkiye'ye bakışına dair bazı ipuçları bulmak mümkündür. Örneğin, 4 Mart 1997'de Avrupa Halklar Partisi'nin (*European People's Party*) yaptığı bir toplantıda dönemin Lüksemburg Başbakanı Juncker de yer almış ve "Türkiye'nin tam üyeliği konusunda herkesin kararsız olduğunu ve demokrasi, insan hakları ve ekonomik engellerin yanı sıra coğrafi ve kültürel farklılıklar da bulunduğunu" belirtmiştir (Keskin, 2001: 401). Juncker, bu görüşlerinden 20 yıl sonra, 2017'de, Avrupa Komisyonu Başkanlığı yürütürken de benzer bir çizgide söylemlerini devam ettirmiştir.

Juncker'in henüz Komisyon Başkanlığı için yarıştığı bir dönemde, Nisan 2014'te, "Türkiye AB üyeliği için aday bir ülke mi? Twitter'ı engelliyorsanız AB için hazır değilsinizdir." (ABhaber, 2014) açıklaması kendi dönemindeki Türkiye'ye bakışının bir özeti olacaktır. Juncker, AP'deki Avrupa Halklar Partisi'nin adayı olarak Komisyon Başkanlığı yarışına katılmış bu nedenle söz konusu siyasi grubun görüşlerini yansıtmıştır. Türkiye konusunda bakıldığında ise, 1997 yılında Türkiye'nin AB'ye üye olamayacağı ilk defa resmi olarak bu siyasi grubu oluşturan Hristiyan Demokrat partiler tarafından ifade edilmiştir. Öyle ki, Alman Hristiyan Demokrat Birliği Başkanı Angela Merkel de henüz iktidara gelmeden önce Türkiye'nin AB üyesi olamayacağını belirtmiş ve "imtiyazlı ortaklık" önermiştir. Bu nedenle, Juncker'in Türkiye'nin AB üyeliğine olumlu bakmayan yaklaşımı içinden geldiği siyasi grup çerçevesinde düşünüldüğünde doğru bir zemin kazanmaktadır (İKV, 2014).

Juncker, Komisyon Başkanı seçim sürecinde kendi önceliklerini belirten yazısında dış politika amaçları bölümünde genişlemeyi durdurmaktan bahsetmiş, Türkiye ile ilgili olarak "AB üyeliğinden açıkça çok uzaktır. Twitter'ı engelleyen bir hükümet kesinlikle katılım için hazır değildir." şeklinde Türkiye'ye yönelik bakışını Başkan olmadan önce yansıtmıştır ("My Foreign Policy Objectives").

Eylül 2014'te Juncker, bütün Komiserlere bir görev mektubu göndererek Komiserlerden neler beklediğini belirtmiştir. Avrupa Komşuluk Politikası ve Genişleme'den sorumlu Komiser Johannes Hahn'a gönderdiği mektupta "Avrupa'nın Güney ve Doğu komşularıyla siyasi ve ekonomik bağlarını güçlendirmeye odaklanacağını", "son 10 yıldaki Birliğin yoğun genişlemesinin ardından gelecekteki beş yıl bütünleşme dönemi olacak, bizim dönemimizde daha fazla genişleme olmayacaktır. Siz, devam eden genişleme müzakerelerinden -özellikle Batı Balkanlarla devam eden- sorumlu olacaksınız." (European Commission, 2014). Yinanç'ın (2014) belirttiği gibi, bu mektupta Türkiye'den hem genişleme bağlamında bahsedilmemiş hem de mektubun ilerleyen bölümlerinde Afrika'ya Ukrayna'ya değinilmesine rağmen Türkiye'ye değinilmemiştir.

Juncker döneminde Türkiye'ye ilişkin söylemleri aşağıdaki gibi üç başlıkta toplamak mümkündür.

3.1. Suriyeli Mülteciler

Juncker'in Türkiye ile ilgili olumlu söylemlerde bulunduğu konu Suriyeli mülteciler olmuştur. Ekim 2015'te AP'de yaptığı konuşmada, Türkiye'nin Suriyeli sığınmacılar krizinin çözülmesinde önemli çabalar sarf ettiğini, tek başına 2.2 milyon kişiyi kabul ettiğini, AB'nin bu durumu kabul etmesini ve Türkiye'nin güvenilir ülkeler listesine girmesi gerektiğini savunmuştur (Deutsche Welle Türkçe, 2015).

Ekim ayındaki bir diğer açıklamasında Juncker, mülteci krizinin çözülebilmesi için "Bazılarına uyar ya da uymaz, hoşlarına gider ya da gitmez, Türkiye ile her halükarda ortak çalışmak için gayret etmeliyiz. Türkiye mültecileri kabul etmeye hazır. Ancak bunun için Türk hükümetine 3 milyar Avro hazırlamalıyız." demiş, Türkiye'deki insan hakları ihlalleriyle ilgili eleştirilerin haklı olmasına rağmen, mülteci krizinin yoğun olarak yaşanması nedeniyle bu konunun ikinci plana itilmesi gerektiğini savunmuştur (Dünya Bülteni, 2015).

Kasım 2015'te gerçekleşen AB-Türkiye Zirvesi'nde Juncker yaptığı açıklamada sığınmacı krizine şu şekilde değinmiştir (Al Jazeera Türk, 2015):

"Sığınmacı krizinde ortak bir çerçevede anlaşmaya vardık. Biz açık bir strateji olmadan çözüm olacağını düşünmüyoruz. Türkiye'den AB'ye büyük bir göç akımı var. 15 Ekim'de görüştük. Türkiye'nin bu görüşmede belirttiği kaygıları bu toplantıda giderildi. Türkiye ile olan ilişkimize daha geniş çerçeveden bakmalıyız. Türkiye'nin katılım konusu ele alınacak. AB ve Türkiye arasında sıkı bir işbirliği olmadan güç sorunlar çözülemez. Biz bu toplantıyı herkesin anlaştığı bir metinle gerçekleştiriyoruz. Tabi ki insan hakları ve basın özgürlüğü konusunda fikir ayrılıklarımız var. Bu konuları görüşebiliriz... Vize muafiyetine çok önem veriyoruz. Geri kabul anlaşması ile vize serbestisi arasında bağ var. Birlikte değerlendirmeye devam edeceğiz. Bütün şartlar yerine gelirse, vize serbestisinin 2016'nın sonbaharında gündeme gelmesini

bekliyorum... AB ve Türkiye sığınmacı konusunda birlikte şekillendireceği bir cevap bulamazsa bu göç akımını durduramayacağız. Türkiye, takdire şayan bir şekilde bu işi üstendi. Türkiye'ye destek vermeliyiz. 3 milyar avroluk destek, ortaklaşa bir mutabakatla kullanılacak.”

Juncker, Kasım 2016'da Türkiye'nin 3 milyondan fazla sığınmacıyı ağırladığını bu nedenle Avrupa'nın göç konusunda Türkiye'ye ders vermekten vazgeçmesi gerektiğini belirtmiştir (Euronews, 2016).

3.2. Vizesiz Seyahat ve Geri Kabul Anlaşması

Mayıs 2016'da, vizesiz seyahat ile ilgili olarak, Türkiye'nin 72 kriterin hepsini karşılaması gerektiğini ifade eden Juncker, söz konusu şartların gerçekleşmesinin önemli olduğunu aksi takdirde AB ve Türkiye arasındaki anlaşmanın olmayacağını ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın kendi vatandaşlarının Avrupa'ya vizesiz seyahat haklarını reddetme üzerinden bir strateji geliştirmesi durumunda vatandaşlarına bu durumu açıklaması gerektiğini çünkü bu durumun kendi sorunu değil, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın sorunu olacağını belirtmiştir (Nielsen, 2016).

Juncker Temmuz 2016'da, Türkiye ile AB arasındaki vizesiz seyahatinin sağlanması için terörle mücadele kanunu da içeren bütün gereklilikleri karşılanması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca, terörle mücadele kanununun entelektüellere, bilim insanlarına ve gazetecilere uygulanmaması gerektiğini aksi takdirde bunun terörle mücadele olmayacağını belirtmiştir (Shields ve Baczynska, 2016).

Gerek 16 Nisan referandumu süreci gerekse taraflar arasındaki geri kabul anlaşmasında AB ülkeleri üzerinden AB ile yaşanan sorunlar ile ilgili olarak Juncker, Avrupa'da yaşayan milyonlarca Türk'ün Cumhurbaşkanı Erdoğan ile aynı olmadığını “bütün Türkler küçük Erdoğanlar değil” sözleriyle belirtmiş ve Türk halkı ile hükümeti arasında “büyük bir fark” olduğunu ifade etmiştir (Deutsche Welle Türkçe, 2017). Söz konusu ifadelerdeki üslup sorunu bir anlamda ilişkilerin gerginliğini de yansıtmaktadır.

3.3. İlişkilerin Geleceği

Aralık 2015'te Juncker, Davutoğlu'na gönderdiği mektupta 2016'nın ilk çeyreğinde 15. başlık “enerji”, 23. başlık “yargı ve temel haklar”, 24. başlık “adalet, özgürlük ve güvenlik”, 26. başlık “eğitim ve kültür” ve 31. başlık olan “dış güvenlik ve savunma politikası”nın açılması için hazırlıkların Komisyon tarafından yapılmasının planlandığı bildirilmiştir (Ahaber, 2015).

Mart 2016'da Türkiye'nin AB'deki geleceğini “mevcut durumda Türkiye AB üyeliğine hazır değil. Türkiye'nin 10 yıl içerisinde de AB'ye üye olmasını beklemiyorum.” (Independent 2016) şeklinde yorumlayan Juncker, Türkiye'nin üyeliğini 2020'lerin konusu olarak gördüğünü belirtmiştir.

Temmuz 2016’da, darbe girişiminin ardından Türkiye’de tartışılan idam cezasının geri getirilmesi konusunda açıklamalarda bulunan Juncker, “Türkiye, yarın sabah idam cezasını geri getirirse biz de müzakere sürecini anında durdururuz” demiş ve Türkiye’nin içinde bulunduğu durum nedeniyle yakın gelecekte veya uzun vadede AB’ye üye olabileceğine inanmadığını belirtmiştir (Al Jazeera Türk, 2016).

Ağustos 2016’da Avusturya’nın Türkiye ile yürütülen üyelik görüşmelerinin sona erdirilmesi çağrısı Juncker tarafından reddedilmiştir. Juncker, Türkiye ile müzakerelerin kesilmesinin faydalı olmayacağını ve ilişkilerin kesilmesinin üye devletlerin oybirliğiyle alacağı kararla mümkün olduğunu ancak üye devletlerde bu yönde bir istek olmadığını belirtmiştir (Hürriyet Daily News, 2016). Benzer bir gelişme Aralık 2016’da Avusturya Dışişleri Bakanı Sebastian Kurz’un Türkiye ile müzakerelerin dondurulması talebiyle yaşanmıştır. Juncker ise, bu durumu desteklemediğini, “Türkiye’nin dev adımlarla uzaklaşması yerine yine AB’ye yaklaşması için çaba göstermeliyiz. [...] eğer Türkiye siyaset, ekonomi ve yargı alanlarında gerekli reformları yaparak yine Avrupa yönünde ilerlemeye başlarsa, AB üyeliğinin 2023 yılında mümkün olabileceğini [...] ancak şimdi ‘durumun tam tersi’ olduğunu belirtmiştir (Deutsche Welle Türkçe, 2016).

Mart 2017’de Türkiye’nin, Almanya ile Hollanda yönetimlerini Nazi dönemiyle kıyaslayan açıklamaları diğer AB yetkilileri gibi Juncker’in de tepkisini çekmiştir. Juncker konuyla ilgili yaptığı açıklamada, “Türkiye’nin Nazi taşlaması nedeniyle şoke oldum. Bugünkü yönetimlerle Naziler arasında kıyaslama yapılması kabul edilemez.” şeklinde tepkisini göstermiş ve Türk yetkililerin söz konusu açıklamalarıyla Türkiye’yi AB üyesi olmaktan gittikçe uzaklaştırdığını ifade etmiştir (Sputniknews, 2017). Türkiye ile müzakerelerin durdurulması ilgili olarak şu açıklamayı yapmıştır (Özcan, 2017):

“Bu, göstermelik bir tartışma. Zaten şu anda olmayan müzakereleri durdurarak, birinden hıncımızı almanın bir anlamı yok. Ancak çok açık olan ise, Türk hükümetinin anayasa referandumunda kullandığı dil, Avrupa konserinde çatlak bir ses olarak etki yapıyor. Ben ahenk düşünüyüm ve bu tür tiz dil sürçmelerini sevmiyorum. Türkiye’nin AB üyeliği başarısızlığı, AB üyelerinin irade eksikliğinden değil, Türklerin AB standartlarını yerine getirmekteki isteksizliğinden kaynaklanır.”

Juncker Mayıs 2017’de, idam cezasının geri getirilmesinin AB üyelik müzakerelerini sona erdireceğini belirtmiş, idamın geri getirilmesini “kırmızı çizgilerin en kırmızısı” olarak tanımlayarak, “bu tüm kırmızı çizgilerin en kırmızısı. İdam cezasının yeniden getirilmesi söylemden öteye geçerse, bu çok net olarak Türkiye’nin Avrupa ailesini reddi olacaktır. İlişkilerin kesilmesine yol açacaktır çünkü birliğimiz demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğüne saygıyı öngörüyor. Aynı şekilde Avrupa Konvansiyonu insan hakları ve temel özgürlüklerin korunması ilkesine dayanıyor. Bu değerler ölüm cezasını yasaklıyor.” açıklamasını yapmıştır. Juncker, bu dönemde Cumhurbaşkanı Erdoğan’a “Türkiye’nin geleceğini nasıl düşünüyor? Avrupa ile mi değil mi? Ben Avrupa ile olmasını umut ediyorum.” sorularını soracağını da ifade etmiştir (BBC Türkçe, 2017a).

Haziran 2017’de, Juncker Türkiye ile AB arasındaki katılım müzakerelerinin mevcut süreçte devam etmesi gerektiğini ancak idam cezasının geri getirilmesi durumunda üyelik sürecinin sona ereceğini belirtmiştir, ayrıca “Türkiye bir gün üye olabilir mi, bunu gerçekten bilmiyorum” şeklinde üyelik sürecinin sonu öngörülemeyen bir durum olduğunu 2017 yılında yenilemiştir (BBC Türkçe, 2017b).

4. SONUÇ

Avrupa Komisyonu, Birliğin en eski kurumlarından biri olarak birçok önemli görevi yerine getirmektedir. Bu görevlerden biri de, genişleme sürecinde üstlendiği rol ile aday ülkeler ve AB arasında daha yakın bir ilişki kurulmasını sağlamaktır. Her ne kadar aday ülkelerle ilişkileri yürüten Avrupa Komşuluk Politikası ve Genişleme Müzakereleri Komiseri olmasına rağmen, Komisyon’un başındaki ismin söylemleri de aday ülkelere yaklaşımı göstermektedir. Bu çerçevede, 2005’te müzakerelerin başlamasından 2017’ye kadar olan dönemde Komisyon Başkanı olarak görev yapan Barroso ve Juncker’in Türkiye-AB ilişkileri hakkındaki söylemlerini incelemek iki dönemin farklılıklarını ve benzerliklerini görmeyi sağlayacaktır. Ayrıca, Avrupa Komisyonu Başkanı’nın söylemlerini, müzakere sürecinin ve ilerleme raporlarının bir yansıması olarak kabul etmek de doğru bir yaklaşım olacaktır. Böylece, Avrupa Komisyonu’nun alt birimlerinden Komisyon Başkanı’na bir başka deyişle aşağıdan yukarıya gelen yaklaşımı Komisyon Başkanı’nın söylemleri üzerinden incelemek üst düzey muhataplara daha fazla dikkat çekecektir.

Portekizli siyasetçi Barroso, kendisinin aksine Türkiye’nin üyeliğine sıcak bakmayan halefi Lüksemburglu siyasetçi Juncker’e göre söylemlerinde çoğunlukla Türkiye’nin üyeliğine destek veren bir çizgide olmuştur. Bu desteğini açıktan ve çoğu zaman net ifadelerle dile getirirken, Türkiye’nin AB üyeliğinin kolay olmayacağını, üyelik için kestirme bir yolun bulunmadığını ve bazen tavizlerin gerekeceğini de söylemekten çekinmemiştir. Bu nedenle, sağduyulu bir tavır, yapıcı ve teşvik edici söylemlerinde her zaman yer bulmuştur. Barroso’nun iki dönem yürüttüğü Komisyon Başkanlığı sırasında AB-Türkiye ilişkilerinde başarılı bir diplomasi dili kullandığını ve Komisyon Başkanları içerisinde Türkiye’nin iyi bir şekilde iletişim kurabildiği önemli bir isim olduğunu söylemek mümkündür.

Barroso’nun Türkiye üyeliğini destekleyen tutumu Türkiye’yi müzakere sürecinde pek başarılı bir sonuca götürmemiştir. Zaman zaman yeni fasılların açılması gündeme gelmiş olsa da bugünkü durum dikkate alındığında tek faslın geçici olarak kapatıldığı bir müzakere karnesi ortadadır. Bu sonucu elbette Barroso’nun on yıllık Başkanlık dönemine bağlamak doğru değildir. Barroso üyelik ilişkisinin kopma noktasına geldiği durumlarda bile en makul açıklamalarda bulunan isimlerin başındadır. Bu yaklaşımı Barroso’nun kişisel bir tavrı olarak yorumlamak mümkün ise de bu çok doğru değildir.

Komisyon'un AB'nin çıkarlarını gözeten bir kurum olması, başındaki kişiye duygulardan uzak rasyonel bir bakış açısını telkin etmektedir. Ayrıca, Türkiye'nin üyelik ilişkisinin, AB'nin ekonomik, güvenlik, enerji gibi çok önemli çıkarlarına uygun düştüğü Barroso'nun özellikle ikinci dönem açıklamalarında sıklıkla görülmüştür.

Barroso'nun Türkiye söylemleri, iki dönem de dikkate alındığında, üyelik sürecinde asıl görevin Türkiye'ye düştüğü ve üyelik iradesinin Türkiye'den gelmesi gerektiği merkezinde buluşmaktadır. Ayrıca, AB üyeliğinin gerçekleşmesinde ilerleme Türkiye'nin taviz veren taraf olması ve Avrupa(lı)nın kalbinin kazanılması ile mümkün görülmektedir. Bu hususlar Barroso'nun söylemlerinde sıklıkla dile getirilmektedir.

Barroso'dan sonra Komisyon Başkanlığı görevine gelen Juncker'in söylemlerine bakıldığında ise, Barroso'ya kıyasla daha sert bir tonda konulara yaklaştığı, bu nedenle de iki dönemin Türkiye'ye bakışı arasında bir kırılma yaşandığı görülmektedir. Haziran 2017 itibarıyla yaklaşık iki buçuk senelik görev süresinde Juncker'in Türkiye'ye ilişkin söylemleri incelendiğinde Suriyeli mülteciler, vizesiz seyahat ve ilgili konular ve Türkiye-AB ilişkilerinin geleceğine dair yorumların ağırlık kazandığı görülmektedir. Belirtmek gerekir ki, Kasım 2014'te göreve başlayan Juncker, sorunlu bir Türkiye-AB ilişkilerini miras almıştır. Fasılların açılmadığı, Türkiye tarafından haksız eleştiriler olarak görülen ilerleme raporlarının yayınlandığı, karşılıklı sert söylemlerin sık sık görüldüğü Juncker dönemi, taraflar arasındaki gergin ilişkilerden etkilenmiş ve ilişkileri etkilemiştir. Juncker'in Suriyeli mülteciler konusu haricinde Türkiye ile ilgili basına yansıyan olumlu bir söyleminin olmaması da dikkat çekicidir.

Çalışmada iki Komisyon Başkanı'nın Türkiye'ye yönelik yaklaşımları arasında belirgin bir farklılık olduğu görülmüştür. Bu farklılıklar, birçok nedenden kaynaklanmaktadır. Bir yanda Euro krizi ve göç sorunuyla daha fazla kendi kabuğuna çekilmek zorunda kalan AB varken, diğer yanda siyasi anlamda sıklıkla AB'nin eleştirileriyle karşılaşan ve görece müzakere sürecinin hızlı ilerlediği dönemin ardından sert söylemlerin yöneltildiği ve tıkanan müzakere süreciyle Türkiye yer almaktadır. Çalışma sonucunda Barroso ve Juncker'in söylemleriyle, AP Başkanı'nın, fasılları bloke eden ülke liderlerinin, müzakere sürecini yöneten Komiserin ya da ilerleme raporlarındaki yaklaşımın aksi yönünde hareket etmediği ve iki Komisyon Başkanı'nın söylemlerinden dolayı ilgili taraflarla bir uyumsuzluk yaşamadığı çıkarımlarını yapmak da mümkündür. Bu nedenle, Barroso ve Juncker'in Türkiye'ye yönelik kişisel olmayan, AB'nin bütünsel yaklaşımını yansıtan bakış açıları, Türkiye'ye yönelik yaklaşımın kişilerden değil süreçten etkilendiğini göstermektedir.

Önceki Komisyon Başkanı Barroso'nun 2006 yılındaki Türkiye'nin üyeliğinin 15-20 yıl sonra olabileceği açıklamasıyla, mevcut Komisyon Başkanı Juncker'in 2016 yılındaki Türkiye'nin 10 yıl daha üyelik için hazır olamayacağı açıklaması birlikte düşünüldüğünde, Komisyon Başkanlarının

söylemlerinin dikkate alınmasının ne kadar önemli olduğu görülmektedir. Bu nedenle, doğrudan AB'nin yaklaşımını temsil eden Avrupa Komisyonu'nun Türkiye'nin AB üyeliğiyle ilgili sürekli olarak kısa sayılamayacak bir takvim belirlemesi, Türkiye'nin kısa dönemde gerçekleşecek bir üyelik beklentisinde olmasının ve bunun üzerine inşa edilecek politikalarının doğru olmayacağını da göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Abhaber (2014) “Jean-Claude Juncker: Türkiye AB adayı bir ülke mi? Twitter’i bloke eden ülke AB üyeliğine hazır değildir”, <http://www.abhaber.com/jean-claude-junckerturkiye-ab-adayi-bir-ulke-mi-twitteri-bloke-eden-ulke-ab-uyeligine-hazir-degil-english/> (23.05.2017).
- Ahaber (2015) “AB Komisyonu Başkanı Juncker’den Davutoğlu'na mektup”, <http://www.ahaber.com.tr/gundem/2015/12/07/ab-komisyonu-baskani-junckerden-davutogluna-mektup> (23.05.2017).
- Al Jazeera Türk (2016) “AB ile idam polemigi”, <http://www.aljazeera.com.tr/haber/ab-ile-idam-polemigi> (24.05.2017).
- Al Jazeera Türk (2015) “Juncker: AB-Türkiye ilişkilerinde 2016 önemli”, <http://www.aljazeera.com.tr/haber/juncker-ab-turkiye-iliskilerinde-2016-onemli> (21.05.2017).
- Aras, İ. (2013) “Yüksek Otorite’den Avrupa Birliği Komisyonu’na”, Ercüment Tezcan (Ed.), Başlangıçtan Günümüze Avrupa Birliği Kurumları, İstanbul, Hayat Yayınları, 319-380.
- Asbarez (2006) “Barroso Not Optimistic for EU-Turkey Talks”, <http://asbarez.com/54128/barroso-not-optimistic-for-eu-turkey-talks/> (07.06.2017).
- Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (2011) Avrupa Birliği Antlaşması ve Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma, Ankara.
- Aydın-Düzgıt, S. (2015) Türklük, Müslümanlık, Doğululuk: AB'nin Türkiye Söylemleri, Çev: Barış Cezar, İstanbul, Koç Üniversitesi Yayınları.
- Barroso, J.M.D. (2014a) “Statement by President Barroso following the meeting with Prime Minister Erdoğan of Turkey”, European Commission (Press Release Database) SPEECH/14/43, http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-14-43_en.htm (12.06.2017).
- Barroso, J.M.D. (2014b) “Regional integration and global developments – a view from the European Union”, European Commission (Press Release Database) SPEECH/14/639, 29.11. http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-14-639_en.htm (12.06.2017).

- Barroso, J.M.D. (2012) ‘Statement by President Barroso following his meeting with Mr Demetris Christofias, President of Cyprus’, European Commission (Press Release Database) SPEECH/12/118, http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-12-118_en.htm (12.06.2017).
- BBC (2006) “Huw Edwards interviewed Jose Manuel Barroso, EU President”, http://news.bbc.co.uk/2/hi/programmes/sunday_am/6052808.stm, (08.06.2017).
- BBC Türkçe (2017a) “Avrupa Komisyonu Başkanı Juncker: İdam cezası kırmızı çizgilerin en kırmızısı”, <http://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-39843967> (01.06.2017).
- BBC Türkçe (2017b) “Avrupa Komisyonu Başkanı Juncker: Türkiye idam cezasını geri getirirse müzakereler de sona erer”, <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-40115461> (01.06.2017).
- Bloomberght (2011) “AB/Barroso: Türkiye, AB'ye yük olmayacak”, <http://www.bloomberght.com/haberler/haber/877305-abbarroso-turkiye-abye-yuk-olmayacak> (13.06.2017).
- Boland, V. (2008) “Barroso urges Turkey to speed up pace of reform”, http://www.ft.com/cms/s/0/0e6ed29c-0760-11dd-b41e-0000779fd2ac.html?ft_site=falcon&desktop=true#axzz4gZCoeogt, (09.06.2017).
- Castle, S. ve Grice, A. (2006) “Turkey's chances of EU membership are in doubt, warns Barroso”, <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/turkeys-chances-of-eu-membership-are-in-doubt-warns-barroso-6098096.html>, (08.06.2017).
- CNNTURK (2005) “Barroso, Türkiye'nin desteklenmesini istiyor”, <http://www.cnnturk.com/2005/dunya/10/19/barroso.turkiyenin.desteklenmesini.istiyor/133581.0/index.html>, (10.05.2017).
- Corriere della Sera (2006) “Turchia nell'Ue, l'Europa vuole una svolta”, http://www.corriere.it/Primo_Piano/Esteri/2006/11_Novembre/08/turchia.html, (07.06.2017).
- Çamlıbel, C. (2014) ““Üyelik için kestirme yol yok””, <http://www.hurriyet.com.tr/uyelik-icin-kestirme-yol-yok-27292500> (13.06.2017).
- Deutsche Welle Türkçe (2017) “Juncker: AB-Türkiye sığınmacı anlaşması tehlikede değil”, <http://p.dw.com/p/2ZUr> (05.06.2017).
- Deutsche Welle Türkçe (2016) “Avusturya: Türkiye ile AB müzakereleri dondurulsun”, <http://p.dw.com/p/2U6Cb> (29.05.2017).
- Deutsche Welle Türkçe (2015) “Juncker: Türkiye listeye alınsın”, <http://p.dw.com/p/1GjWm>, (20.05.2017).

- Deutsche Welle Türkçe (2008a) “Barroso’nun kritik ziyareti”, <http://www.dw.com/tr/barrosunun-kritik-ziyareti/a-3257511> (05.06.2017).
- Deutsche Welle Türkçe (2008b) “Barroso’dan reform çağrısı”, <http://www.dw.com/tr/barrosodan-reform-çagırısı/a-3259315> (05.06.2017).
- Deutsche Welle Türkçe (2008c) “Barroso’dan Türkiye’ye uzlaşma çağrısı”, <http://www.dw.com/tr/barrosodan-türkiyeye-uzlaşma-çagırısı/a-3262003> (05.06.2017).
- Dinan, D. (2005) “Komisyon”, Desmond Dinan (Ed.) Avrupa Birliği Ansiklopedisi Cilt 2, Çev. Hale Akay, İstanbul, Kitap Yayınevi, 95-112.
- Dünya Bülteni (2015) “Juncker: Türkiye’de insan hakları şu an konumuz değil”, <http://www.dunyabulteni.net/haber/344456/juncker-turkiyede-insan-haklari-su-an-konumuz-degil> (21.05.2017).
- EUBusiness (2006) “Turkey still needs to clarify Cyprus offer: Barroso”, <http://www.eubusiness.com/topics/institutions/061208181057.wdw8racn/>, (08.06.2017).
- Euractiv (2008) “Barroso pushes Turkey on reforms”, <http://www.euractiv.com/section/enlargement/news/barroso-pushes-turkey-on-reforms/> (09.06.2017).
- Euractiv (2004) “Barroso: Turkey must fulfil the EU’s entry conditions”, <https://www.euractiv.de/section/erweiterung-und-nachbarn/news/barroso-turkey-must-fulfil-the-eu-s-entry-conditions/> (06.06.2017).
- Euronews (2016) “Commission President Warns Europe Not To Lecture Turkey Over Migration”, <http://www.euronews.com/2016/11/25/on-migration-i-d-like-europe-to-refrain-from-giving-lessons-to-turkey-says-jean> (24.05.2017).
- European Commission, “Jean-Claude Juncker”, https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2014-2019/president_en (9.06.2017).
- European Commission (2014) “Mission letter”, https://ec.europa.eu/commission/sites/cwt/files/commissioner_mission_letters/hahn-mission_en.pdf (22.05.2017).
- European Parliament (2009a) “MEPs elect Barroso to a second term as Commission President”, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=IM-PRESS&reference=20090911IPR60583&language=EN>, (10.05.2017).

- European Parliament (2009b) “José Manuel Barroso - a second term as Commission President”, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=en&type=IM-PRESS&reference=20090921STO60932>, (10.05.2017).
- European Parliament News (2014) “Parliament elects Jean-Claude Juncker as Commission President”, <http://www.europarl.europa.eu/news/en/news-room/20140714IPR52341/parliament-elects-jean-claude-juncker-as-commission-president>, (15.05.2017).
- Hürriyet (2010) “Barroso, Türkiye’nin önündeki engeli açıkladı”, <http://www.hurriyet.com.tr/barroso-turkiyenin-onundeki-engeli-acikladi-15840185> (13.06.2017).
- Hürriyet (2008) ““Laikliği zorla dayatamazsınız”, <http://www.hurriyet.com.tr/laikligi-zorla-dayatamazsiniz-8655067> (14.06.2017).
- Hürriyet (2004) “Barroso: Türkiye için vakit geldi”, <http://www.hurriyet.com.tr/barroso-turkiye-icin-vakit-geldi-38676171>, (10.05.2017).
- Hürriyet Daily News (2016) “Closing EU door to Turkey ‘serious mistake’: Juncker”, <http://www.hurriyetdailynews.com/closing-eu-door-to-turkey-serious-mistake-juncker-.aspx?pageID=238&nID=102503&NewsCatID=351> (29.05.2017).
- Independent (2016) “EC President Juncker: Turkey is Not Ready to Become EU Member”, <http://www.independent.mk/articles/29132/EC+President+Juncker+Turkey+is+Not+Ready+to+Become+EU+Member> (29.05.2017).
- İKV (2014) “Göreve Yeni Başlayan Juncker Komisyonu ve Türkiye’nin Adaylık Sürecine Bakışı”, http://ikv.org.tr/icerik_print.asp?id=618 (20.05.2017).
- İstanbul Bilgi University (2008) “Kalpleri ve Zihinleri Kazanmak: AB/Türkiye Ortaklığı”, <http://eu.bilgi.edu.tr/tr/news/jose-manuel-durao-barroso-avrupa-komisyonu-baskan/> (13.06.2017).
- Keskin, Y. (2001) *Avrupa Yolunda Türkiye*, Ankara, Bilgi Yayınevi.
- McCormick, J. (2015) *Avrupa Birliği Siyaseti*, Çev. Doğançan Özsel, Ankara, Adres Yayınları.
- McCormick, J. (2014) *Avrupa Birliği’ni Anlamak*, Çev. Yusuf Şahin, Hasan Hüseyin Şahin, Ankara, BigBang Yayınları.
- Milliyet (2010) “Barroso: Laiklik zorla dayatılamaz”, <http://www.milliyet.com.tr/-laiklik-zorla-dayatilamaz-/dunya/haberdetayarsiv/08.10.2010/525567/default.htm> (12.06.2017).
- “My Foreign Policy Objectives”, <http://juncker.epp.eu/my-priorities>, (29.05.2017).

- Nielsen, N. (2016) “Juncker warns Turkey over visas”, <https://euobserver.com/migration/133427> (05.06.2017).
- Özcan, C. (2017) “AB Komisyonu Başkanı Juncker, Türkiye’yi suçladı”, <http://www.hurriyet.com.tr/ab-komisyonu-baskani-juncker-turkiyeyi-sucladi-40400072> (04.06.2017)
- Özdemir, H. (2012) *Avrupa Mantığı: Avrupa Bütünleşmesinin Teori ve Dinamiği*, İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Riebert, B. (2008) “Barroso’nun kritik ziyareti”, <http://p.dw.com/p/DfQV> (13.06.2017).
- Shields, M., ve Baczynska, G. (2016) “EU’s Juncker says Turkey must meet conditions for visa-free travel”, <http://www.reuters.com/article/us-europe-migrants-eu-turkey-idUSKCN10W0P4> (29.05.2017).
- Sputniknews (2017) “Juncker: Türkiye'nin Nazi taşlaması nedeniyle şoke oldum”, <https://tr.sputniknews.com/avrupa/201703151027644980-ab-komisyonu-baskani-juncker-turkiye-nazi/> (3.06.2017).
- The Guardian (2005) “Barroso fires EU warning to Turkey”, <https://www.theguardian.com/world/2005/oct/04/turkey.eu5>, (08.06.2017).
- The Irish Times (2004) “Barroso urges 'clear date' for Turkey talks”, <http://www.irishtimes.com/news/barroso-urges-clear-date-for-turkey-talks-1.1280381> (10.05.2017).
- TRT Haber (2013) “AB kapıları Türkiye için açık”, <http://www.trthaber.com/haber/gundem/ab-kapilari-turkiye-icin-acik-105485.html> (13.06.2017).
- Turkishny (2011) “Barroso Says Turkey Will Bring In a Significant Added Value”, <http://www.turkishny.com/news/president-of-european-commission-says-turkey-will-bring-in-a-significant-added-value>, (09.06.2017).
- Uluç, S. (2014) “AB Komisyonu Başkan Adayı Barroso – Türkiye’nin AB’ye Katılımı”, <http://www.ab.gov.tr/36264.html>, (10.05.2017).
- USA Today (2005) “Barroso says EU should stick to commitments to Turkey”, https://usatoday30.usatoday.com/news/world/2005-06-15-eu-summit_x.htm, (08.06.2017).
- Vincenti, D. (2013) “Barroso: More EU integration ‘indispensable for our economy’”, <http://www.euractiv.com/section/eu-priorities-2020/news/barroso-more-eu-integration-indispensable-for-our-economy/>, (16.06.2017).

Vucheva, E. (2009) “Barroso hopeful of progress on EU-Turkey talks”,
<https://euobserver.com/enlargement/27857> (09.06.2017).

Yinanç, B. (2014) “EU head Juncker gives no mission statement for Turkey”,
<http://www.hurriyetdailynews.com/eu-head-juncker-gives-no-mission-statement-for-turkey.aspx?pageID=449&nID=71857&NewsCatID=412>(20.05.2017).